СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 90. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 19-го квітня 1938. No. 90. Jersey City, N. J., Tuesday, April 19, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКАНЦІ ТОРЖЕСТВЕННО ВІДСВЯТКУВАЛИ СВЯТА

НЮ ЙОРК. — В Ню Йорку і по інших містах Америки американці відсвяткували Великодні Свята більше торжественно ніж в попередніх роках. Погода була досить гарна. всі церкви були завалені народом. Багато людей не всилі були увійти до середини. Настрій був веселий і побожний. Церковні круги задоволені з цеї великої френквенції людей уважають це за знак, що суспільність знову повертає до релігійного життя.

УРИВКИ З ЦЕРКОВНИХ ПРОПОВІДЕЙ.

НЮ ЙОРК. — В часі Великої Служби Божої в катедрі св. Патрика в Ню Йорку священик Шін сказав, що далеко лекше є змінити суспільний устрій, ніж змінити чоловіка. „Зреформуй чоловіка, а ти переробиш світ", говорив він. „Правдивий християнізм це найбільша революція на світі. нищити палати і перевертати трони — це легка річ. Цього роду революції зачіпають тільки поверхню справи. Але вирвати себелюбство, здушити захланність, знищити злочинство — це вимагає такого героїзму, який робить даного чоловіка найбільшим революціонером на світі; зробить з нього святого". Священик Брукс в катедрі св. Томи сказав, що розпняття Христа наступило в наслідок демагогічного підбурювання товпи. Це підбурювання він порівнав до роботи деяких нинішних політиканів, які теж спекулюють на низьких інстинктах товпи, щоб в той спосіб підбурити її до певних шкідливих вчинків.

УКРАЇНСЬКІ ПИСАНКИ ЗДОБУВАЮТЬ НАГОРОДИ.

КЛІВЛЕНД. — На виставі писанок, влаштований клівлендським часописом „Ди Клівленд Прес", українські писанки здобули майже всі нагороди, включаючи першу. Першу нагороду здобули писанки Івана Бдзіля. Також здобули нагороди за свої писанки Марія Слепко, Марія Ярига, Катерина Терлецька, Стефанія Бедзак, Анна Зейн, В. Бурка, і Олена Дротар.

ДОВКОЛА ПРОЄКТУ ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНҐТОН. — Телеграфічні компанії подали до відома, що через їх бюра вплинула на руки конгресменів велика скількість телеграм від виборців, в яких останні заявляються за проєкт Рузвелта боротьби з безробіттям шляхом витрат, або проти нього. Голоси є приблизно поділені на дві рівні части. Сенатор Ванденберг дебатував через радіо зо сенатором Гилом в тій справі. Перший говорив: „Витрата грошей, „помп праймінг", означає нові позички. А далі це означає більші довги, більші дефіцити, більші податки. Це означає дальшу зневоту приватного бизнесу, який є одинокою основою правдивого оздоровлення". Сенатор Гил був за проєкт президента. Він сказав: „Пересічний річний прибуток кожного чоловіка, жінки і дитини в Америці є $450. Президент хоче, щоб кожна одиниця позволила на її рахунок витратити $24 на публичні роботи, щоб тим оживити бизнес. Минулий досвід виказує, що через витрату тих $24 прибуток кожної одиниці зростає на $100".

ХОЧУТЬ ЛЕҐАЛІЗУВАТИ ЛЬОТЕРІЇ.

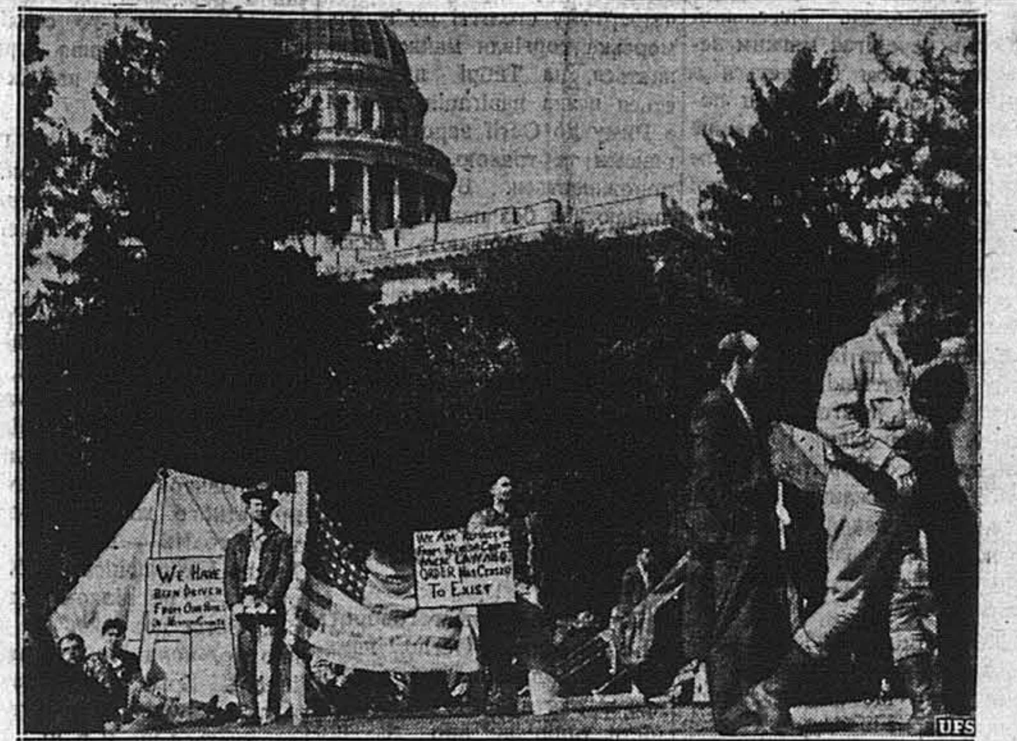
ОЛБАНІ. — На нарадах конституційної конвенції багато голосів висказалося за те, щоб в нюйорськім стейті леґалізувати всякі льотерії і розграваки, яких чистий дохід бувби призначений на якусь добродійну ціль. Також хочуть леґалізації закладів на перегони коней і псів.

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Незадовго зачне в Ню Йорку свою працю перша молочна кооператива, якої головний офіс буде міститися при 215 Четверта евеня. Ця кооператива заложена на засаді членства і її завданням є доставляти своїм членам молоко по найдешевшій ціні, купуючи його безпосередно в фармерів і уникаючи в той спосіб всяких посередників.

ЗРІСТ ЗЛОЧИНСТВА В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Комісар поліції Валентайн, подав до відома, що число злочинів за останній рік зросло. Минулого року було менше злочинів. Зате число злочинів полученних з душегубством змаліло. Також загальна сума вкрадених грошей змаліла. Минулого року злодії вкрали в місті $693,000, а того року, хоч злодіїв було більше, але вкрали тільки $555,000. З того одну четвертину поліція назад здобула. Решта пропала. Одна третя злочинців це хлопці в віці від 16 до 20 літ.

З БОРОТЬБИ МАЙНЕРІВ ЗА ПОПРАВУ ДОЛІ.

Коло сто майнерів, що належать до Комітету Промислової Організації, викинено з родинами з майнерської околиці, а саме Невада Сіті й Грес Велі, в Каліфорнії, за те, що добивалися поправи умовин праці. Викинули їх наняті власниками копалень нібито громадянські комітети „віґілянтів". Викинені помашерували з родинами до столиці стейту Каліфорнія, Сакраменто, й там розложилися табором недалеко від стейтового капітолю.

ОХОРОНА ДОВЖНИКІВ В АЛБЕРТІ.

Щоб дати більшу охорону задовженим фармерам та власникам домів у містах Алберти, міністер муніципальних справ, Люсієн Мейнард, вніс у леґіслятурі два законопроєкти. Один з них має на ціли не допустити до продажу за морґедж у провінції. Другий постановляє, що як довжник дасть четвертину свого доходу комісії полагодування довгів для розділення між вірителів, то комісія має охороняти його перед судовими кроками з боку вірителів.

КРАЙ, ДЕ НЕ МОЖНА ГОВОРИТИ ПРО ПЕКЛО.

Ескімосам на Алясці дуже дошкулює студінь. Коли перші місіонарі почали говорити їм про пекло, Ескімоси заявили, що коли в пеклі так тепло, то всі бажають там бути, бо не треба буде возити дров, ані палити вогню. Річ у тому, що справді Ескімоси мусять з дуже далека возити дрова на анях, що їх тягнуть пси. Це така мука для тих убогих людей, що в порівнянні з вожденням дров усяка інша праця не числиться за роботу.

СКОВАНИЙ ВЯЗЕНЬ ВТІКАВ З ПОЇЗДУ.

З їдучого повною парою особового поїзду на шляху Рибник—Водислав (на Шлеську) вискочив скований кайданами вязень Кустош і втік до лісу. З поїзду вискочив за вязнем поліцай Мрозік, але так нещасливо, що впав на рейки й зазнав стрясення мозку. Другий конвоєнт, поліцай Обурек, спинив поїзд, кинувся в погоню й зловив вязня.

ВИВЧИВСЯ НА ОПРИШКА.

У Городні схопили підчас облави львівського вломника Вл. Бузарду, абсольвента польської торговельної гімназії у Львові, що разом з кількома опришками втік недавно зо Львова з добичею 3,000 зл.

СТРАШНА ПОЖЕЖА В УГРИНОВІ ГОРІШНІМ.

В Угринові Горішнім коло Станиславова вибухла вполудне пожежа. Пожежу спричинила дитина Ольги Каськової, яка пішла з чоловіком на заробітки до міста. Дитина підпалила в печі і від вогню занялася в комині саджа, опісля і дах. Тому, що був сильний вітер, пожежа поширилась і перекинулась на інші будинки, так, що незабаром горіло аж кільканацять господарств. У хвилині, коли прибула пожежна сторожа зо Станиславова, горіло вже кільканадцять домів. Пожежу гасили до пізної ночі. В огни згинуло двоє дітей і багато худоби. Згоріло 50 господарств. Шкоди сягають 100,000 зл. Нещаслива Каськова — по повороті до дому — кинулася в вогонь. Її ледви врятували.

САСКАЧЕВАНСЬКА ЛЕҐІСЛЯТУРА ЗМЕНШИЛА ЧИСЛО ПОСЛІВ.

Саскачеванська леґіслятура ухвалила задонопроєкт, що впроваджує новий розділ виборчих округ і ухвалила зменшити число послів з 55 на 52.

СТРАШНЕ ВБИВСТВО І САМОГУБСТВО.

43-літній купець Франц Барановскі в Зимній Воді застрілив свою 35-літню жінку Владиславу, 9-літнього сина Войтіха і 7-літню доньку Яніну. Опісля написав на стіні кровю, що вбив свою родину тому, що на 1. квітня визначено ліцитацію. Вбивства допустився тому, щоби по продажі крамниці та уладження на ліцитації, його найближчі не опинилися без засобів до життя. Після того сам намагався скінчити самогубством. Сусіди почули стріли і заалярмували поліцію. Барановского вдалося відратувати. Його відвезли до львівського шпиталю, де перевели теж операцію. Слідчий суддя видав приказ арештувати Барановского і тому при його ліжку сидить поліційний агент.

НА ОЧАХ МУЖА ЗГИНУЛИ В ОГНІ ЖІНКА І ДВОЄ ДІТЕЙ.

У містечку Ліндейл, Ман., стався трагічний випадок, який потягнув за собою смерть одної жінки і двоє її дітей. Місцевий почтар С. Д. Арджент відніс мішок з почтовими посилками на стацію до поїзду, що мав надійти. Передтим він добре запалив у печі. На нещастя поїзд спізнився десять хвиль.

Коли Арджент вертався зо стації, він побачив, як його дім обняла полумінь. Він з криком пустився до горіючого дому; прибігли також сусіди і переконалися, що в горіючому домі на першому поверсі знаходиться жінка Арджента, її 21-літня дочка Френсис і 18-літня Вільма. Всякі спроби, щоб урятувати жінку і її двоє дітей, були безуспішні. Кілька годин після того у згарищах дому знайшли попалені трупи трьох осіб.

МОНСТР - ПРОЦЕС У ВАРШАВІ.

У Варшаві потягнули до відповідальности 39 осіб з якимсь Х. Вольфґанґом, що творили виконний комітет Комуністичної Партії Польщі. Обвинувачені займалися комуністичною агітацією між шкільною молоддю не тільки в Варшаві, але й у Львові, Кракові та Вильні. Процес зачався 4-го квітня. До справи покликали 112 свідків.

ЗВЕРНУЛИ ЛІТАК БЕЗ ЗАПОГИ.

Естонські власті видали большевикам літак, що на ньому втекли були свого часу до Естонії два совєтські летуни.

ХЛОПЕЦЬ ЗАСТРІЛИВ ХЛОПЦЯ.

В Родружі, повіт Рава Руська, 5-літній Михайло Чемерис бавився револьвером свого товариша Івана Царука. Нараз револьвер вистрілив, а куля вбила 5-літнього Івана Царука.

ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД ОБОРОНЯЄ ДУШОХВАТСТВО

ЛЬВІВ. — Посол д-р С. Баран вніс інтерпеляцію до польського міністра справ внутрішніх і до міністра віроісповідань і освіти в справі переходу православних українців у селі Гриньки на Волині та в інших громадах на латинське. В інтерпеляції подав факти і описав, коли і як що діялося, виказуючи ясно насильство урядових чинників. „Діло" (ч. 74) подає відповідь польського премієра ген. Славой-Складковского на ту інтерпеляцію, а під відповідь до вияснення д-ра Барана. Отже д-р Баран стверджує, що всі факти, які він навів, він сам провірив, та ручить, що вони правдиві. На ті факти не одержав він від премієра відповіди. Премієр їх промовчав. А зате премієр підкреслив, що ті, що перейшли на латинство, зробили це з власної волі, бо хотіли тим робом зірвати з „українськими деструктивними елементами" та виявити тим „свою льояльність супроти Польщі". На те д-р Баран заявив, що вже приблизно половина перейшовших в Гриньках на латинство повернула до православія та що вертають до православія і по інших громадах. Вкінці зазначив, що досі не правляться в Гриньках богослуження в православній церкви, бо польська влада не допускає до села православного священика, українця о. Миколу Малюжинського.

НАСТУПАЄ І ПОЛЬСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО.

ЛЬВІВ. — Відбулася річна конференція делеґатів польських організацій, що належать до „Секретаріяту проводу польських суспільних організацій". На наради прибули з Варшави заступники польського уряду. Полковник Такаржевскі ствердив з радістю, що польське громадянство вже не тільки себе обороняє перед наступом „Русінуф", але вже само наступає. Казав, що польський наступ „викликав уже пригнічення в руському громадянстві і зачинає розбивати його консолідацію" Далі говорив про те, як дуже поступила в останньому році польонізація. І ствердив, що польські організації спинили цього року переведення українських шкільного плебісциту, а також успішно перетягати „руску" шляхту на польський бік.

„ФОРТУНА НОВА" РОЗБУДОВУЄТЬСЯ.

ЛЬВІВ. — Українська парова фабрика солодощів „Фортуна Нова" відкрила в Дрогобичі свою крамницю. Є це вже шеста крамниця цеї фабрики в краю.

ВДЯЧНІ СЕЛЯНИ.

ЛЬВІВ. — Помер у львівському шпиталі д-р Олександер Літинський, років 29, лікар першої української кооперативи „Здоровля" у селі Ременові. На похорон прибуло з Ременова фірами і піхотою безліч людей. Більше як тисяча селян уформувалися у похоронний похід. Несли багато вінків із стяжками від сільських установ району, в якому працював Покійник.

МОСКВА НЕЗАДОВОЛЕНА.

МОСКВА. — „Красная Звезда" не добра на Польщу за її наступ на Литву. А з того, що пише видно, що їй не так ходить про добро Литви як про те, що в Ковні ослаб тепер вплив Москви.

В ЯПОНІЇ НЕСПОКІЙ.

ТОКІО. — Заведено гостру цензуру. Загал не знає нічого про невдачі японської армії в Китаю. Кажуть, що сам цісар готов взяти керму держави у свої руки, а це небувале в Японії явище. Є також незадоволення з приводу зближення Великої Британії до Італії. Заключають, що тепер Японія може числити у випадку війни з Советами тільки на Німеччину.

ВИДЕРЖАВ ВЕЛИКОДНУ ЦЕРЕМОНІЮ.

ВАТИКАН МІСТО. — Ніхто не надіявся, що папа Пій XI. ще настільки сильний, щоб видержав пятьгодинні церемонії, звязані з Великоднем і канонізацією трьох нових святих.

АРЕШТУЮТЬ ФАШИСТІВ.

БУКАРЕШТ. — Арештовано понад 100 членів фашистівської організації „Залізна Гвардія", разом з головою організації, капітаном Кодреану. Арештовано за терористичну акцію. За те, що заповіли, що не будуть ждати на справедливість, а самі собі її зроблять, та що заповіли марш на Букарешт.

ПАМЯТАЮТЬ ЗА ГЕРОЇВ.

ДАБЛИН. — Підчас Великодня ірляндці врочисто вшанували память своїх революціонерів, що загинули в 1916 році підчас революційного зриву. Молитви вшановлено старою ірляндською мовою. Пошанувано також память славного майора Корку Мек Свінія, що то помер в англійській тюрмі голодовою смертю, на знак протесту проти поневолення Англією Ірляндії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВА ВІЙНА ПРОТИ РОБІТНИКІВ

Сенатський комітет для справи робітничих свобід розкрив у конґресі новий спосіб поборювання робітничих орґанізацій, котрий розвинувся останніми часами, а котрий уже прибрав такі широкі розміри, що згаданий комітет домагається признати йому 60,000 долярів для повного розкриття всіх фактів цеї нової суспільної язви.

Цей комітет, на чолі котрого стоїть сенатор Ля Фолет, звертає увагу конґресові, що коли не придумається якогось способу, щоби побороти цю новість, то незадовго всякі закони, ухвалені на користь робітників, ба навіть закон Ваґнера, будуть зведені на ніщо, а тимсамим пропадуть усі просто права, що їх добилися робітники.

Новий засіб боротьби проти робітничих орґанізацій виріс з того, що підчас робітничих страйків виступав попри робітників і фабрикантів, що брали безпосередню участь у боротьбі, ще третій чинник, так звана публика, чи публична опінія, чи суспільність, себто, діткнені страйковою боротьбою тільки посередно. На його вагу звернули вже давно увагу фабриканти, коли раз один з великих капіталістів програв страйк лише тому, що, як йому звернули увагу на настрої публики, він сказав: „Де поблик бі демнд!" (себто щось наче: „Хай публику шляк трапить!"). Пізнали й робітники нераз вагу публичної опінії, бо й вони нераз програли страйк саме через те, що публика була проти них.

Фабриканти скоро навчилися цеї лекції й стали манiпулювати публичною опінією так, щоби публика була проти страйкарів. Останніми часами, як каже згаданий сенатський комітет, зроблено ще один дальший крок, а саме стали фабриканти орґанізувати нібито комітети цеї публики з ціллю попирати фабрикантів. Називається такий комітет усяко, звичайно „громадянським комітетом". Назверх такий комітет має на цілі захороняти. права публики, себто людей, непричетних до страйку, від нарушення. Отже люди, що приступають до такого комітету, представляють себе за великих оборонців прав ненарушимости власности, оборонців свободи слова й інших вольностей. Поза цею маскою оборони конституційних прав оперують різкі прихильники фабрикантів. Вони збирають гроші на поборювання страйків, купують всяку зброю для громилів, що їх фабриканти вживають проти страйкарів, як: ґазові бомби, оловяні рури, револьвери, рушниці. Не треба й додавати, що ці комітети, нібито зорґанізовані для оборони громадянських прав, саме тим і займаються, що не дають робітникам виконувати громадянських прав, як право зборів, право орґанізації, право свободи слова.

Сенатський комітет Ля Фолета робить велику громадянську прислугу, коли він розкриває ці нові засоби боротьби проти робітників. Ясна річ, фабриканські орґанізації підуть проти комітету всею силою грошей і впливів, а робітники, коли вони розуміють справу й уміють ділати, вжиють проти фабрикантів того політичного впливу, який вони мають.

ДЕ КОЛИСЬ КИПІЛО ЖИТТЯ...

(З мого римського щоденника).

Вчора було 4. квітня. І вчора йшов дощ.

Старі й молоді римляни повторювали з острахом старе римське прислівя, вислід тисячелітніх народніх спостережень: **Le piove il 4 aprilante, piove 40 giorni durante** (Якщо 4. квітня йде дощ, то йтиме він без перестанку 40 днів). Але не справдилася цього разу народня мудрість, сьогодні на високому небі — ані хмариночки. Легенький вітерець перебігає мягким зеленим килимом і грається з міріядами квітів. Груди пожадливо втягають запашне повітря, що з кожним подихом вітру перекочує через вас свої хвилі. Десь далеко біліють, вкриті цвітом, дерева (може черешні?); але не вони справляють розкішний бенкет вашим ніздрям, он ті кущуваті ростини, що на їх темно-зеленому тлі маленькі зеленкуваті квіти ледви помітні. Це кущі лавру. Цвіте лавр і пянить навкруги все повітря. Пробуджує тугу, бажання... Заповнює мозок палкими мріями... Нагадує про славу... Давно минулу славу... і кличе до слави нової.

Ми стоїмо на руїнах високого кількаповерхового будинку, що ще кілька місяців тому вкривав грубий шар землі, і на ньому ґойдались по вітру маленькі степові квіти та випасалися вівці. Круті сходи були тут колись вкриті мармуром. Там, де були колись скляні вікна, прозоряться тепер чотирокутні діри.

З нами проф. Ґвідо Кальца, що вже від 26 років керує розкопами Остії, цього колишнього торговельного й воєнного порту імперіяльного Риму, що ростягався на 100 гектарів і мав до ста тисяч населення. Вибудувана в IV. столітті до Рідва Христового, як **перша** римська кольонія, що завдяки цій Рим робився морською державою, Остія вже підчас пунійських війн з Картаґіною набрала такої ваги, що в 217 році до Р. Х. перебрала на себе постачання всього потрібного римським леґіонам, які змагалися з Ганібалем в Еспанії.

Рік пізніше вона гостювала в свойому порті велику фльоту Ґерона Сиракузького. В 208 році до Р. Хр. тут переводилися роботи над направою 30 кораблів. Від того часу Остія все зростала та прикрашувалася. Римські імператори, особливо Клявдій та Траян, поклали багато праці над утримуванням Остії, цієї морської брами Риму, в належному стані.

Але від часів імператора Констaнтина, коли політичне значіння Риму починає підупадати, починається й занепад Остії, що все збільшується внаслідок нападів і пустошень з боку варварів. Уже в четвертому столітті по Р. Хр. морська торгівля майже спиняється, на Тибрі припиняється всяка навіґація, дорога з Риму до Остії заростає бурянами та травою. Остія випорожнюється. Будинки залишаються без нагляду, завалюються і вкривають нижчі поверхи та вулиці своїм румовищем. При кінці V. століття з Остії залишається тільки давня слава, і в порожніх палатах кубляться сови та кажани. І навіть море поволі зраджує Остію й починає від неї відходити; тепер воно знаходиться чотири кільометри на південь від того місця, де молоді остіянки колись мали свою пляжу.

Професор Кальца говорить нам про давню Остію, намагається в двох словах увести нас в життя давно вмерлого міста, оповідає про те, що вже зроблено для його виступіювання, намічає перспективи близької будучности. Він повний енерґії й великих надій. У звязку з Універсальною Виставою, що відбудеться у Римі 1942 року, перед дослідниками Остії відкрилися цілком несподівані обрії. Якщо раніше вони розпоряджали для своїх розкопів якими 80 або 100 тисячами лір на рік, то тепер перед ними відкриваються міліонові кредити: чотири пяті Остії мусять бути відкопані й досліджені до відкриття вистави, щоб її відвідувачі, знайомлячися з історією й осягами римської цивілізації (така головна тема будучої Всесвітньої Вистави), могли одночасно познайомитися в найпрактичніший і найпереконливіший спосіб з давнім римським життям.

В Італії існують три поховані міста: Помпеї й Геркулянум коло Неаполю, й Остія коло Риму. Але тоді, як Помпеї й Геркулянум померли наглою смертю від вибуху Везувія, що поховав Помпеї під попелом, а Геркулянум під лявою в 79 році по Різдві Христа, Остія померла повільною смертю, і досягла була свого апоґею в III-IV столітті, які не залишили нам ніяких інших докладніших памяток про давнє життя. В тому величезне значіння Остії. Руїни Риму зберегли нам рештки палат імператорів, рештки поганських божниць, рештки базилік; але вони не дають майже нічого для пізнання **приватного** життя давніх римлян. В цьому Помпея й Геркулянум служать незвичайно корисним доовненням але тільки до 1-го століття, Потім наші знаяння уриваються. Остія має нам їх постачити.

Німецький архиольоґ Гільсен, відомий знавець римської старовини, зазначає в одній із своїх праць: „Досі Помпеї були единим джерелом студій на італійському ґрунті життя давнього міста. Розкопи Остіо дадуть важливі доповнення до цих студій, внаслідок великої відмінности в характері цих двох міст. В Помпеях ми можемо студіювати розвиток будівництва і приватного життя впродовж трьох толіть — від II. ст. до Р. Хр. до I. стол. після Р. Хр. Остія — це цілком відмінна річ. Остія доходить до свого апоґею, коли Помпеї вже не інують. Крім того, розвиток життя й будівництва тут придержується ще й в III. і IV. в. Остію вибудувано на рівнині, і землеміри, що робили її плян, надали їй такий характер правильних чотирокутників, що нагадує нам з одного боку римський табор, а з другоо боку чотирокутні дільниці американських міст..."

Проф. Кальца водить нас від одного відкопаного дому до другого, показує цікаві мозаїки, прегарні фрески, які кидають цілком нове світло на римське мистецтво малювання, спиняє нашу увагу на окремих цікавих подробицях; заводить до колишнього остіянського шинку, де веселі пяниці вкрили мури малюнками сімох грецьких мудрців, додавши до них досить пікантні написи, що їх тут не повторити; примушує вийти на вершок прегарного театру, де цього літа відбуватимуться витави клясичних пес на відкритому повітрі; знайомить нас із маленьким, але гарним і цікавим музеєм, що в ньому переховується статуї й ріжні інші мистецькі памятки, знайдені в Остії; звертає увагу на цілу низку будинків, вибудуваних, як ми тепер кажемо, „серіями": один подібний до другого; це будинки для винайму для помешкань.

Навкруги нас кипить робота. Яких півтори сотки робітників працюють рискалем і лопатою, здирають, нищать мягкий оксамiт зеленого килиму, вимережаного ріжнобарвними квітами, порпаються в землі, накидають нею повні ваґонетки, біжать з ними риплячими рейками, будують Тиброві нові береги, потім знову вертаються, знову залазять в землю, витягають зпід неї червоністі кістяки колишніх будинків. Працювати треба швидко, але дуже обережно, щоб не ушкодити фресків, щоб не зруйнувати мозаїки, щоб не розбити мармурової статуї...

Відкриваються нові сторінки з історії людського життя й цивілізації.

Евген Онацький, Рим.

ПОЛЬСЬКИЙ НАСТУП НА УКРАЇНСЬКУ ІМІҐРАЦІЮ

НЕ БУДЕ В ІМІҐРАНТІВ ПОЛЬСЬКОГО ПАШПОРТУ, АЛЕ ОСТАНЕТЬСЯ В НИХ УКРАЇНСЬКА ДУША.

Варшавський кореспондент львівського „Діла", д-р С. Баран, подає в ч. 69 цього часопису дальші завваги щодо нового польського закону про втрату польського громадянства. Подаємо частину статті з *тим, що підкреслення* є наші. Посол д-р Баран пише між іншим таке:

Згідно з тим законом польський міністер внутрішніх справ може відібрати польське громадянство тим громадянам, що: а) діють за кордоном на шкоду польської держави, б) перебуваючи безперервно за кордоном щонайменше пять літ після створення польської держави, втратили звязок з польською державністю, або в) перебуваючи за кордоном, не вернулися до Польщі в означеному реченці на зазив дотичного консуляту польської держави.

Куліси й мотиви того проекту, чи пак обовязуючого закону, вияснив я у цитованій моїй статті і їх у цілості потвердили посли Моравскі (в обороні польської політичної еміґрації, зокрема В. Вітоса), д-р Витвицький і д-р Зоммерштайн, члени соймової правничої комісії, яких усі поправки соймова більшість відкинула. Нема ніякого сумніву, а це і слідно було в соймі зо слів референта комісії, що вже в дуже короткому часі **відчують діяння цього нового польського закону десятки тисяч наших еміґрантів за морем,** що походять з теренів сучасної Польщі і, проживаючи за морем більше як 5 літ, не постаралися досі про місцеве громадянство.

Польські консулярні уряди надзвичайно пильно — далеко більше, як думають самі еміґранти — стежать за нашим національним життям на еміґрації і напевне ведуть окремі картотеки всіх наших еміґрантів галичан, що чимнебудь виявляють назверх своє українське національне обличчя і своє становище до польської національної політики. Вся без винятку українська заморська еміґраційна преса не мала і не має причини ентузіязмуватися тією політикою в українській справі і до цієї політики ставилася завжди щонайменше критично, якщо не гостро неґативно. І не тільки наші заморські (на европейському континенті теж) діячі, але і звичайні сірі люди, що живуть іще з формальним польським пашпортом, чи і без нього як формальні польські громадяни на підставі місця свого уродження і постанов повоєнних мирових договорів (санжерменського), стануть небаром **громадянами без батьківщини,** бо на нове громадянство треба ждати нераз кілька літ від дня зголошення.

Поворот до своєї батьківщини тих людей сіне патрія (без батьківщини) буде зправила **майже неможливий.** Можуть вони вернутись до Польщі тільки за попередньою згодою міністра внутрішніх справ, і то лише на короткий час, бо в Польщі на постійне **не можуть поселитися ніколи такі особи, яким відібрали польське громадянство.** А дозволу і на часову візиту у рідні в старому краю наші еміґранти напевно не одержать.

Одним словом, **буде відрізана тепер українська еміґрація з Польщі від Рідного Краю, і то навіть сірі** маси, **що з широкою політикою не мали досі нічого спільного.** Наша політична еміґрація, що ще залишилася з давніх часів, і так зовсім не спішиться до Польщі, а деякі її маркантні постаті сюди напевно не вернуться. Величезній частині нашої еміґрації польський уряд відбере сьогодні чи завтра і формальне польське громадянство, що вона його досі мала. **Не буде вже в неї польського пашпорту, але останеться в неї українська душа, якої не можна усунути ніяким спеціяльним польським законом.** Останеться в нашої еміґрації і любов до Рідного Краю та зацікавлення його дальшою долею, врешті свідомість, що треба помогти своїй батьківщині, і то всіми засобами, що їх має і може мати наша еміґрація. **Новий польський закон не вдіє тут нічого — і пашпорт теж.**

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Я. Голубецький.

ПОРАДИЛИ СОБІ

(Оповідання).

(5)

Яцко встав і вийшов на подвіря. Перед льохом стояли сани, на санях бочка, привязана до саней мотузами. Двері до льоху були приперті. Почув тиху розмову за дверми. Оглянувся. На подвірю нема живої душі. Лише коні при його санях, бики при санях Навчука, і пару безрог, що рили в незамерзлім потічку, який, перепливши поперек дорогу, далі плив подвірям Наріжного. Стіс дров стояв так між саняли Гарасима і вікном хати Наріжного, що з хати годі було побачити сани і того, хто стоїть коло саней. Яцко добув з кишені ножика і ним протяв один ґудз мотуза, яким була обвязана бочка з медом. Сховав ножика до кишені і поволі відійшов. Пішов назад до шинку і сів коло своєї фляшки.

— Іди вже геть, бо ти нині забагато випив! — сказала Ганка і випхала Гарасима за двері льоху. — Зачинаєш бути небезпечний.

Гарасим вивів сани з подвіря на дорогу і пішов до шинку попрощати Наріжного. Відходячи, також кивнув головою до Яцка, бож вони були однолітки і товариші з одного села.

— Чи Ганка вже плаче? — спитав Яцко.

— Чого мала би плакати? — відповів Гарасим.

— Бо ти з нею заперся в льоху і щось дуже довго був з нею там.

— Ти, Яцку, маєш дуже поганий... язик.

— Чому ти так довго надумувався, заки сказав слово „язик"?! — Яцко крикнув. — Ти думав і хотів сказати „писок".

— Ти про Ганку також не хотів спитати, чи вона плаче. Ти думав і хотів спитати що інше.

Яцко схопився. Гарасим не ждав на дальшу напасть пяного галабурдника. Кивнув головою до Наріжного і вийшов.

Яцко пригадав собі, що прорізав мотуз. Цікавий, що з того вийде, сів назад за столом. Він міркував собі так, що мотуз повинен би розсунутися і бочка повинна би виховзнутися найдалі від тепер за десять мінут, отже заки ще Гарасим виїде на хребет гори. Рішився ждати ще чверть години.

Догори Гарасим іщов пішки. Ішов попереду, воли за ним. Бочка була тяжка. Як би то не сани на добре примерзлій і висанкуваній дорозі, то воли мали би тягнути. Тепер не дуже задихалися, хоч ішли під гору. Гарасимові ішлося легко. Він був щасливий. Ганка йому давно була сподобалася, та добре він щойно нині до неї придивився. Раньше він все думав собі, що з неї нічого не буде, бо її баламутили багаті і непогані парубки. Покуса була велика. Нині допевнився, що він за неї не потребує боятися. Лиш біда буде з батьками. Отсе гризло його. Покищо треба буде виправдатися, чому мід купив у Наріжного, не у Лейзора.

Так передумуючи, як то дати собі раду з батьком, Гарасим вже підходив зо своїми волами під вершок гори. Сани, запряжені кіньми і без тягару, переймали його. Один фірман легких саней, запряжених борзими кіньми, озирнувся, батогом показав на бочку і крикнув:

— Перебакирилася!

Гарасим станув на боці, пропускаючи воли попри себе. Побачив, що бочка лежить на санях навскісь, бо з одного боку ґудз пустив.

— Розвязався, або протерся, подумав.

Обійшов сани на той їх бік, бо ґудз там пустив. Напер на бочку, щоби той її кінець знов підсунути і обійняти мотузом. Бочку, хоч дуже тяжка, рушив, та тимсамим рушив і її другий кінець. Тепер той кінець вихопився з обіймів мотуза. Бочка скотилася з саней на дорогу. Хвилиночку здавалося, що лишиться на місці. Вона лиш поволеньки оберталася, неначе би надумуючись, де для неї було би ліпше: тут на горі, чи там внизу? Та раптом обернулася скорше. Гарасим прискочив до неї, щоби її вхопити. Поховзся, впав сівши, і ногою бочку копнув так, що вона знов обернулась і стала котитися скорше і скорше.

Вже майже на самій долині був на дорозі вибій і горбок. Бочка, як гепнула, так підскочила і трохи обернувшися в бік, великим луком скочила в сторону огорожі подвіря Наріжного. Там був мурований з каменя пропуск для потічка, що плив поперек дороги і вливав на подвіря Наріжного. Бочка впала, вдаривши собою в кант того камяного пропуску. Цього бочці було забагато. Вона трісла, мід вилився до потічка.

— Ось тобі на! — Гарасим сказав голосно, коли побачив, що сталося.

Парубок довго стояв і туманів, не знаючи, що робити. Нарешті подумав собі:

— Грошей не маю, щоби зараз вернутися і купити ще одну бочку. На кредит мені не дасть ні Наріжний ні Лейзор. На рахунок батька не візьму, бо не знаю, чи батько схоче... Як буду далі стояти тут, то бочка не зростеться назад, з потока не виссе меду і не прикотиться до мене на гору. Треба вертатися домому і батькові розказати всю правду.

Сів на сани і підігнав бики. Їхав, журливо склонивши голову. За Ганку майже забув. Хоч Гарасим знав свого батька, хоч знав, що то розумний і добрий хлоп, то таки він здивувався, коли батько, вислухавши, що сталося, сказав:

(Далі буде).

З ДНЯ

„ВЕЛИКИХ СЛІВ ВЕЛИКА СИЛА І БІЛЬШ НІЧОГО".

Одним з багатьох наших національних проклять є також те, що багато наших провідників закохуються в крилатих словах і фразах, за якими фактично нема ніякого змісту. Дуже часто буває так, що ті слова на перший погляд гарні і зрозумілі. Але коли ви зачнете в них довше вдумуватися з тим, щоб з них витягнути якусь практичну раду й на основі тої ради братися до роботи, то побачите, що ці крилаті слова і високопарні кличі це нічо інше тільки пусте мелення язиками. Чим більше у вас завзяття і доброї волі таки видобути з тих слів щось путне, тим скорше наберетесь від них морської хвороби.

ПРИКЛАД.

Ось візьмім хочби уривок зо статті соціялістичного провідника Н. Григориєва „Соціялізм та національна справа", поміщеної в „Народній Волі" з 7 квітня ц. р. В ній написане між іншим таке:

„Соціялізм — це такий громадський лад, який спільним зусиллям всіх членів громади забезпечує кожній людині рівне право, рівну волю, рівну можливість праці і заробітку для задоволення своїх життєвих потреб нарівні з іншими; дає кожній людині, разом з іншими, змогу порядкувати всім суспільними громадськими (а не особистими) справами; захищається від всякого насильства, поневолення, поневіряння, упослідження, визиску, бідноти, голоду, темноти, злиднів і т. п."

ЧИ ТІ СЛОВА МАЮТЬ ЗМІСТ?

Прочитавши ці слова, здається в перший хвилі, що вони дуже гарні і що мають глибокий зміст. Читач може навіть у захопленні крикнути: „Диви, яка гарна наука цей соціялізм"! Але коли ви вдумаєтеся в ті слова глибше, то побачите, що це пусті фрази. Чому? А тому, що вони собою нічогісінько не означають. Точнісінько ті самі слова може сказати Гітлер, або Мусоліні. З тою лише ріжницею, що на початку він скаже, що це „націонал-соціялізм", або „фашизм" такий громадський устрій, що прямує до тих усіх гарних річей, які вичислив пан Григорів.

ЗНАЙДІТЬ ТУТ РІЖНИЦЮ.

Фактично нині і Гітлер і Мусоліні дуже подібні слова на кожному кроці повторяють. Вони всюди говорять, що спільними зусиллями всіх громадян можна забезпечити рівну волю і рівні можливості праці та заробітку для всіх громадян. В тій цілі і один і другий старається здобути для свого народу колонії...

Соціялізм, як це говорить в тій же статті п. Григорів, це спосіб забезпечення всіх духових та матеріяльних життєвих потреб людства в цілому. Алеж бо Гітлер і Мусоліні кажуть, що вони самі є замалі, щоб забезпечити щастя цілому людству; тому вони стараються в першій мірі забезпечити щастя свому народові. А коли кожний нарід буде дбати про своє щастя, то тоді всі будуть щасливі — кажуть вони.

Також Мусоліні і Гітлер говорять, що шляхом корпоративного устрою вони дають кожному громадянинові повну можливість впливати на суспільні справи...

ПОДІБНЕ З ІНШИМИ ФРАЗАМИ.

Гітлер і Мусоліні точнісінько повторяють слова п. Григориєва (чи може навпаки?!), що вони хочуть для всіх своїх громадян рівної волі і рівних можливостей. Але вони посуваються дальше ніж п. Григорів і витягають зо своїх слів практичні висновки. Вони кажуть, що коли дати людям рівну волю і рівні можливості, то зараз сильніщий і здібніший чоловік вибється на вище становище, а слабший і менше здібний лишиться позаду. Через свободу повстануть клясові ріжниці. Що на це порадити?

Чому на те прокляте фашистівське твердження п. Григорів не дасть відповіди? Тьфу, поганий фашизм, гузя на нього, не люблю його. Я страшно хотів би бути соціялістом. Я з пильністю читаю соціялістичну літературу, щоб викликати в себе любов до соціялізму; а також читаю фашистівську літературу, щоб з неї набрати ненависти до фашизму. Я страшно люблю соціялістичну фразу, що „всі повинні мати свободу і всі повинні бути рівні". Алеж, до чорта, фашистівський вожака Мозлі говорить виразно як на долоні, що там, де є повна свобода, там не може бути рівности; бо все один вибється понад другого; а там, де є рівність, там не може бути свободи, бо лиш безоглядна диктатура може всіх тримати під одною мірою.

Читаючи ці слова, я злощуся, клену фашистівського вожака, бодай він пропав! Кажу навіть, що це все, що він говорить, брехня. Беру в руки „Народну Волю" і читаю статтю Григориєва, щоб стати соціялістом. А тут дивлюся, що п. Григорів говорить уривками те саме, що Гітлер і Мусоліні. З тою лиш ріжницею, що не договорює цілої правди і не робить таких реальних, хоч твердих, висновків, які має відвагу зробити Мозлі. Ось тобі „соціялістична ідеольогія"!

ФРАЗЕОЛЬОГІЯ БЕЗ КІНЦЯ.

Ось такою фразеольогією запаморочує себе більшість наших умових і політичних провідників. „Свобода", „воля", „рівність", „братерство", „людство", „гуманність", „соціялізм", „демократія"; а далі „насильство", „націоналізм", „фашизм", „ненависть" і так далі і далі аж до обридження. Як ті слова примінювати в дійснім житті цього вони не говорять.

Та треба тут в імя справедливости зазначити, що не тільки між соціялістами є люди, що запаморочують себе словами і кличами, не даючи пояснення, як ті кличі практично примінювати в життя; трапляються вони також серед інших українських політичних течій, включаючи націоналістів. В українській політичній літературі є багато таких брошур про соціялізм, в яких по зміні слова „соціялізм" на „націоналізм" ніхто не запримітив би ріжниці. Також навпаки.

А маючи це на увазі, чи не виринає пекуча потреба заперестати воювати ідіотичними фразами і кличами, а розпочати в ті слова і кличі вставляти якийсь конкретний, життєвий зміст?

В багатьох річах виглядають нам наші старі предки смішними. Та в очах пізніших поколінь ми будемо ще смішнішими, бо теперішні великі діла стануть зчасом малими, а ми — ще меншими.

Великі речі можна оглядати лише здалека. Зблизька їх не видно.

Природа і світ — це отворена книга, та лише для того, хто має отворені очі і вміє з тої книги читати.

Мудрець ні з ким не мудрує. Це роблять дураки.

Мудрого мучать сумніви, а дурного правда.

ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ГЕРБ І ПРАПОР

У календарі „Червоної Калини" відомий дослідник української старини, В. Січинський, помістив отсю цікаву статтю про це, що й досі замотане питання:

З відродженням української державности серед ріжноманітних турбот українського уряду одним з важних і нелегких питань було встановити державний український знак і прапор. Ще з кінцем 1917, року на шпальтах українських часописів, у рефератах і в приватних розмовах почалась оживлена дискусія на ці теми й особливо про державний знак. Найважніше треба було устійнити, який із знаків (гербів), що мав значіння національного знаку, має найдавнішу традицію, популярність і є придатний для модерного знаку відродженої держави.

Вирішити це питання було тим більше тяжко, що до світотої війни і революції 1917. р. серед українців не було принято одного національного знаку та загалом, через відомі політичні обставини, про це не можна було писати ні в популярних часописах, ні в наукових виданнях.

У двацяту річницю видання закону Української Центральної Ради про державний знак варто спинитися над питанням українського національного знаку, тим більше, що за 20 років література популярна і наукова в цій справі значно збагатилася новими матеріялами.

Національний знак (герб) і прапор витворюються впродовж довгих віків і входять у свідомість народу як певна традиція, що має тісний звязок з історичним життям народу, його культурою, державним життям, побутом. Звичайно національний знак стає державним знаком народу, але не скрізь і не завжди. Державний знак дуже часто міняється через зовнішні причини, династичні зміни, революції й інші політичні, а навіть економічні причини. Натомісць знаки, що мають всенародне значіння і звязані з національним життям, є більш сталі та служать важним цементуючим середником для почуття єдности цілого народу.

Найстаршим знаком на території країни, що мав значіння державного гербу, був **тризуб**. Цей знак зберігся на монетах Володимира Великого (980—1015. р.) та його наслідників: Святополка-Михайла, Ярослава Мудрого й Ізяслава-Дмитра. Всього відомо 7 ріжних відмін тризуба на монетах, які одначе загальною схемою дуже подібні між собою.

Наскільки тризуб мав значіння гербу і був поширений у старокняжій добі, свідчить факт, що його зустрічаємо не тільки на монетах, але і на інших предметах, що мають звязок з діяльністю князів і взагалі з державним життям. Маємо тризуб на цеглах і плитках — найстарший на цеглах Десятинної церкви, що її будовано в Києві в роках 989—995, а також на цеглах і плитках у Володимирі на Волині, що походять з будов XII—XIII. ст.

Далі тризуб бачимо на металевих відзнаках, знайдених у Києві, що тепер переховуються в музею „Ермітаж" у Петербурзі.

Схематичні вивображення, подібні до тризуба, були на цінових печатках (пльомбах), що походять з Дорогичина над Бугом. Вважають, що ці печатки служили митними знаками на кордоні старокняжої держави, а одну з печаток, між іншим, приписують кн. Льву Галицькому.

Нарешті, тризуб зустрічається в орнаментальних прикрасах українських рукописних книг XV.—XVI. ст. нерідко дуже дотепно і гарно вирисуваний у вигляді „плетенки".

Цікаво, що тризуб залишився ще й досі в селянському, народньому побуті, принаймні в Карпатах схематичні тризуби рисують селяни на всіх хатах, як охоронний засіб від „всього злого", „нечистя" і т. ін., а який, мовляв, „притягає добре".

Велике примінення знаку тризуба в старокняжій добі свідчить, що тризуб був знаком не тільки родовим — княжим, але також державним у найширшому розумінні цього поняття.

В рисунку тризуба багато дослідників намагалися відкрити якесь заховане значіння, символ чи емблему, тому повстало чимало припущень і здогадів, які можна звести до отсих:

1) Схематизоване і стилізоване зображення голуба, як символ Св. Духа, особливо часто вживане у візантійському мистецтві. (Дослідники: Куник, Стасов, Гільдебранд, Аркс).

2) Стилізована квітка, трисвічник чи орнамент.

3) Монограма. Володимира, володаря держави, чи інша монограма (Болсуновський, Соболевський та ін.). Користуючися цією думкою, дехто бачить у тризубі слово „Україна".

4) Схематичне зображення лука зо стрілою, пізніше під назвою „куша" вживане, як знак київського магістрату в XVI.—XVIII. ст. (А. Толстой).

5) Головка (закінчення) булави або княжого скиптра, або нарешті корони як символ влади (Уваров, Самохвасов, Вільчинський), подібно тому, як у XVI—XVIII. ст. таке саме значіння мали булава, пернач чи чекан (М. Грушевський).

6) Знак морської держави, подібно до того, як греки вображали Нептуна — бога вод з тризубом, або нарешті рисунок котви (Бартоломей).

В останніх часах у нас стала „найпопулярнішою" і заразом найбільш непевною теорія, чи, точніше сказати, вгадування в рисунку тризуба якоїсь монограми чи слова. Тарічу тому, що рисунок тризуба є того роду, що з окремих його частин можна зробити кожну літеру, а значить і кожне слово, згідно з бажанням і фантазією „винахідника".

Щодо походження тризуба, то були невдалі спроби звязати його зо Скандинавією, впливом т. зв. норманської теорії походження „Руси", що її залюбки підтримували росіяни (Самокавсов, П. Мілюков, Кене, Левшиновський, М. Тавбе). Більш правдоподібне припущення, що веде нас до Греції і візантійської культури. У Греції й Римі вибображали з тризубом Зевеса, Посейдона, Нептуна й інших богів. Подібний тризуб зустрічається також на монетах Боспорського царства (Керч у Криму, I—VI. ст.) і в Греції нових часів.

Самий спосіб рисування тризуба в старокняжій добі не залишає сумніву, що маємо діло зо зразком візантійського стилю, отже з мистецтвом, яке прийшло з півдня, а не з півночі.

У **галицько-волинській державі** найчастіше вживано знаку, що зображав льва, який дереться на скелю, або у вільному полі. Кілька варіянтів льва зустрічаємо на печатках князів Андрія і Льва з 1316. р., кн. Юрія II. (1325—1334) і кн. Володислава Опольського (1372—1378). Починаючи від 1353. р., льва вживають також на гербі міста Львова, де лев нарисований у брамі будови з 3-ма вежами.

Подібний герб став офіційним знаком „Руського воєвідства" (Галичини) в польських часах (XIV—XVIII. ст.). В 1848 р. т. зв. Українська гвардія почала вживати льва — як знаку галицької держави — на своїх прапорах і від того часу цей знак став аж до війни 1914. р. національним знаком Галичини.

Третій знак, що досяг також великого поширення, був герб (і печатка) **запорізьких козаків** і пізніше взагалі українського війська, що змальовує постать озброєного козака. Цей знак зявився, правдоподібно, в XVI. ст. і в століттях XVII—XVIII. мав кілька відмін: на печатках 20-тих років XVII. ст., у „Віршах", присвячених гетьм. П. Конашевичеві Сагайдачному 1622. р., київського друку, і в добі Б. Хмельницького. Козака вображали в жупані й шапці з шаблею і мушкетом на плечах. Кращий рисунок козака бачимо на печатках доби І. Мазепи і на козацьких хоругвах середини XVIII. ст. (напр. прапор Домонтовської сотні 1762. р., тепер у Чернигівському музею). Змінений рисунок козака (з прапором) був також на печатках і прапорах „Чорноморських козаків", починаючи від 1792. р. Цей козацький знак був неохідною приналежністю кожного прапору, печатки чи інших відзнак і в козацьких документах так і називався „національним гербом".

Велике значіння мав **герб столиці України, Києва**. Існує здогад, що першим київським гербом був білий кінь на червоному полі, пізніше перенятий литовськими і московськими князями. Коли в XV. ст. Київ здобув собі магдебурзьке право, то мусів також мати свій затверджений герб, одначе ще й досі не доведено, який був цей герб. В XVI. ст. гербом Києва і Київщини був архангел Михайло. Його рисували на червоному тлі, з гльорією над головою, в правій руці — меч спущений униз, в лівій — піхва, яка кінцем торкається меча. В XVII. ст. цей герб змінився в той спосіб, що арх. Михайло в правій руці тримає щит. Найстарший рисунок цього типу походить з 1672. року, пізніше вживають його також на печатках „Малоросійської колегії" з 1722. р. і як офіційний герб Києва з 1853. р. Перед світовою війною 1914. р. арх. Михайла приняли за свій знак галицькі й буковинські „Січи" з тою ріжницею, що на щиті, який тримає архангел у лівій руці, вображали галицько-волинського геральдичного льва. Подібний знак носили також перші українські полки в Києві по революції 1917. р.

Крім герба Києва і Київщини існував іще герб **київського магістрату**, офіційно принятий у 1726. р., що зображав самостріл (лук зо стрілою), під назвою „куша". Цей знак відомий був у Києві ще в XVI. ст. (згадка біск. Ю. Верещинського з 1595. р.), вживаний на печатках київського магістрату вже в першій половині XVII. ст. і впродовж цілого XVII. і XVIII. ст. кілька разів міняв свій вигляд.

Серед **гетьманських гербів**, що символізували собою найвищу українську владу, найбільш знані родинні знаки Б. Хмельницького й І. Мазепи. Особливу популярність здобув герб І. Мазепи, що його вживали перед світовою війною ріжні українські гуртки і корпорації як національного знаку.

В 1917. році при встановленні державного українського знаку приходили на увагу майже всі ті знаки, яких огляд зроблено вище. Серед ріжноманітних думок і пропозицій з особливою увагою ставилися до мірковань проф. Михайла Грушевського, який, як голова Української Центральної Ради і найвизначніший історик та дослідник минувшини України, мав найбільший авторитет. І так на його пропозицію Українська Центральна Рада в Києві 22. березня 1918. року ухвалила закон, яким встановлено українським державним законом — тризуб. Себто той знак, який символізує собою найдавнішу традицію української державности, а який повстав у часах найбільшої слави й сили старокняжої держави.

Українські **національні кольори** складаються з жовтої і блакитної барви. В тих кольорах звичайно роблять прапори, хоругви, бандери, стрічки, відзнаки (кокарди), розетки і т. ін.

Як ширше громадянство мало знає про традицію й історію наших національних кольорів, свідчить факт, що перед кількома роками вийшла з друку популярна брошура, присвячена питанню українського прапору, де нічого не говориться про генезу українського прапору, а що, мовляв, жовто-блакитних прапорів почали вживати щойно перед світовою війною в Галичині...

Але традиція українського прапору дуже давня, а сполука жовто-блакитного кольору, як знаку на гербах, тощо, була відома у нас іще в старокняжих часах.

Жовто-блакитні кольори були на гербі міста Львова, якій надав місту український князь Лев (1264—1300), про що згадує львівський хроніст XVII. ст. Зіморович. Ті самі кольори були й на знаку „Руського воєвідства" в старій Польщі.

В часах Гетьманщини жовто-блакитні кольори згадуються на військових козацьких прапорах. Так, напр., з листа 1717. р. полтавського полковника Черняка до гетьмана читаємо, що на „сотені хоругви" куплено „блакитного лудану", а „жовтий лудан дано на кряжі". В листі 1758. р. лубенського полковника Кулябки до гетьмана говориться, що прапор „кріпостної сотні Лубенського полку" з одного боку має бути „національний", а з другого боку, згідно з бажанням полкової канцелярії. З докладнішого опису „абрисів" (проєкту-рисунку) „національного гербу" довідуємось, що він „на світло-голубой голі с правой сторони по золотой землі, на знамени росписан будет (національний герб) і вишутован пристойними красками". Цей „національний герб" представляв собою фігуру українського козака з рушницею і шаблею, внизу з арматурою — звичайний для козацьких часів герб, про який згадано вище. („Кіевск. Старина", Київ 1890, X, ст. 153—157).

Поруч з жовто-блакитним кольором був також улюблений серед українських козаків малиновий кольор, як то свідчать козацькі прапори цієї барви. Червоний (очевидно, малиновий) козацький прапор згадує м. ін. В. Мясковський підчас зустрічі гетьманом Б. Хмельницьким польської делегації під Переяславом 1649. р.: „Гетьман Хмельницький виїхав напроти нас на півчверти милі в поле, в кількадесять коней, з полковниками, осаулами, сотниками, з військовою музикою, під знаком, бунчуком і червоною хоругвою".

Ще й досі не встановлений у нас порядок кольорів прапору. Існує погляд, що жовтий кольор має бути вгорі, а блакитний унизу, бо так, мовляв, встановляє порядок кольорів геральдика (наука про герби). Одначе в такому поясненні є чимало недоречностей. В геральдиці не існує ні жовта, ні блакитна барва, лише золота і синя, а крім того національні кольори не підпорядковуються геральдичному законові, чого доказом є інші національні прапори, от хочби і французький. Та і сама геральдика спирається власне на традиції й ідеї — поясненню самого гербу. А та традиція дає символічне пояснення наших національних кольорів так, що жовта барва — це земля зі збіжжям, а блакитна барва — небо. Отже горішня частина прапору має бути блакитна, а долішна — жовта. Це пояснення прапору дає також найкращу відповідь на питання відтінку, характеру та інтензивности кольорів — мають бути вони такими, щоб справді відповідали кольорові зрілого золотистого збіжжя і блакитного неба.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ.

Шевченківський концерт.

В неділю, 10. квітня ц. р., місцеві і позамісцеві українські громадяни мали нагоду віддати пошану незабутньої памяти пробудникові українського народу Тарасові Шевченкові. Свято почалося богослуженням у церкві і панахидою за душу Т. Шевченка, а також інших українських героїв, що своїм життям служили українському народові. Пополудні в місцевій публичній школі відбувся концерт з хоровими співами під орудою п. В. Каська. Молодий хор вивязався дуже добре. Видно було дисципліну і послух. Бесідниками були: місцевий парох о. І. Федина, вчителька з гай скул панна Багній і п. Ю. Стефаник. Декламували дівчата М. Фецак, К. Савчак, Н. Шарик, Ю. Білецька; на мандоліні і піяні грали панни сестри Ганьошині з Пасейку; на гармонії сольо грали Н. Семенюк і 5-літній синок Альберта Мостового, котрий викликав дуже приємне враження. При кінці пані Галичин сказала до жінок слово, яким зеднала собі місцеве жіноцтво. По програмі о. Федина візвав людей до збірки на інвалідів і визвольну боротьбу. Зібрано $34.55. По відтягненні розходу остались $16 вислано через Обєднання на призначену ціль. Зложили по $1: пані і п. Ганьошин, пані Лисюк, пані Дорош, О. Дзера, пані, А. Савчак, пані Білецька, пані Хміль, п. Пречка, В. Дубас, пані Балицька, пані Багній, пані Турянська, С. Дубей, пані і п. Данилюк, пані Покотило, пані Резник, п. Дацюк, пані Поклітар, В. Ярема, Хміль, М. Ярема, о. І. Федина, В. Кульба, Резник (з Савт Венбрук), М. Дубас, пані Галичин, п. Мостовий, пані і п. Шарик; по 50 ц.: пані Гуцул, пані Левенець, пані Біззарника, п. Торбин, Перчишин, Преготка, Й. Ярема, пані Кульчицька, Д. Семенюк; дрібними $2.05.

Комітет складає подяку виконавцям програми і місцевим та позамісцевим громадянам за участь.

За комітет: **о. І. Федина, М. Дубас, В. Ярема.**

ВИМОГИ НОВОЧАСНОЇ ШКОЛИ.

Минули часи, як діти босоніж трепали до шкільного будинку. Замісць цього шкільна влада завела в ріжних околицях звоження шкільної дітвори омнібусами до школи, котру тепер ставиться в центрі повіту. Омнібусів, зображених на образку вживається для звоження дітей повіту Джанстон, у стейті Норт Каролайна. Цей стейт купує кожного року 600 таких нових омнібусів.

ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІМІҐРАЦІЇ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Управа „Українського Національного Обєднання" в Німеччині звертається до Вас з проханням у справі, що мусить обходити кожного українця. В Берліні стоїть на православному кладовищі могила **полк. Костя Новохацького,** голови Української Військової Місії в Німеччині, пізнішого голови Союзу Українських Старшин у Німеччині, співробітника „Розбудови Нації". Ця могила заслуженого українця сьогодні невпорядкована, з простим деревляним хрестом, з поміщеним на ньому зарядом кладовища написом московською мовою. Це ганьба перед памяттю одного з тих, що жили для України й залишили нас, остаючи на службі Українській Ідеї. А що думають чужинці про таку могилу?

Управа У. Н. О. в Німеччині порішила взятися в якнайскорішому часі за впорядкування могили полк. Новохацького й звернулася вже з закликом до українців у Німеччині складати грошеві пожертви на цю ціль. Нечисленна й небагата еміґрація, зглядно ті її други, яким дорога память полк. Новохацького, не збере між собою стільки грошей, щоби покрити значні кошти гідного впорядкування могили. Тому мусимо звернутися до наших заокеанських орґанізацій з проханням помогти справі, що заторкає честь усієї української нації.

У великій мірі коштом українців зза океану прегарно впорядковано в Берліні могилу полк. Дмитра Вітовського. Тепер мусить і друга історична українська могила в Німеччині прибрати відповідний вигляд. Не сумніваємося, що наш заклик знайде відгомін серед високо патріотичного й жертволюбного українського громадянства за океаном, і прохаємо якнайскоріше допомогти нашому ділу — так, щоби по можності Великодні Поминки відбулися в Берліні вже над мармуровою плитою на могилі полк. Новохацького.

Коли з Америки пожертвують для нас 50 долярів, а Канада дасть других 50 долярів, то разом зо збіркою тут у Німеччині кошти впорядкування могили будуть покриті.

Українське Національне Обєднання.

МУЖИК АСТРОНОМ

Хтось пустив був чутку, що в листопаді 1763. року прийде кінець місту Дрезденові та що зближається судний день. Ця чутка дійшла і до дрезденського курфірста*) Фридриха Християна. „Коли Дрезденові має прийти кінець, — сказав курфірст — то перенесемося до Відня. Та передтим ще порадимося Проліцького. Приведіть його сюди. Він мусить це знати!"

Проліцький — це був мужик Іван Юрій Паліч із Проліца. Паліч від часу справи з кометою Галея був найславніший астроном в Европі, хоч був звичайним хліборобом. Яких 80 літ перед Палічем Галей відкрив комету, яку в його честь назвали кометою Галея. Галей ствердив, що ця комета появляється що 76 літ. В 1758. році всі астрономи світу шукали Галеєвої комети, та не знайшли. Вкінці із Проліца розійшлася вістка, що тамошній селянин Паліч відшукав комету Галея точно в тому місці, де вона за обрахунками повинна була бути. Селянин доказав того, чого не міг доказати астроном французької академії Месіє. Бо що Галей лише здогадувався, що деякі комети не є припадковими гістьми нашої вселенної, лише таксамо як планети є повноправними мешканцями вселенної, це доказав Паліч зовсім докладно своїми дослідами.

Тому і тепер повинен був Паліч знати, чи прийде кінець місту Дрезденові та чи зближається судний день.

Паліч зявився у курфірста та сказав, що нічого не помогло би втікати до Відня, бо тоді і віденцям прийшов би кінець.

— А хай тебе! — сказав курфірст здивований.

— Та певно, ще не буде кінця світу — говорив далі спокійно, поки ще кілька разів не покажеться моя комета (він усе називав комету Галея „своєю"). Покищо нема ніякої небезпеки.

— Вже не пакуємося, — приказав курфірст — остаємося тут.

Паліч сів на свій селянський вз і відїхав до Проліца.

* * *

Здивується неодин, коли почує, що селянин Паліч мав бібліотеку з 5,000 томів, а всі ті книжки купив за власні гроші, том за томом; плекав невеличкий ботанічний город, мав щось ніби музей і лябораторію з найновішими дорогими апаратами, мікроскопами, далековидами, переписувався з науковими товариствами, у нього бували всі славні люди світу, навіть король Фридрих Великий. Як могло виглядати господарство такої людини, що ще на старші літа вчилася латинської мови, бо наукові книжки в тих часах появлялися в тій мові? Чи не був це дідич, що продає землю морґ за морґом, щоби вдоволити свої наукові забаганки?

Ні. Паліч як став повнолітній, одідичив посілість вартости 3,100 талярів, з дуже бідним інвентарем і без цента готівки. Як помер — оставив своїй четвертій жінці земельну посілість майже два рази більшу і крім того кілька тисяч талярів готівкою та збірку, яку оцінили на півтори тисячі талярів. Це все можливе було лише завдяки способові життя Паліча. Він літом вставав вже в третій годині рано, зимою в пятій. Дві перші години зранку займався наукою. Потім переодягався і працював як хлібороб до вечора. Нерідко не спав зовсім. Хто хотів відвідати Паліча, хочби це був і сам ккурфірст, мусів прийти на світанку.

Раз відвідав Паліча один парижанин, небаром після того, як Паліч, невчений селянин, відібрав славу вченому французькому астрономові Месіє, себто як у 1758. р. перший відкрив Галеєву комету. Той парижанин казав, що саксонському селянинові Палічеві трапилося лише припадково таке щастя. Та воно не було так, як твердив цей француз. Щастя Паліч не мав ніколи. Що він знайшов, над тим працював і двічі так тяжко, як якийнебудь учений фаховець. Паліч скінчив був лише сільську народню школу і читав теоретичні книжки. Паліч перший у Німеччині відкрив мікроскопом поліпа солодкої води, відкрив сталу звізду Альґоль, яка періодично світить то ясніше то темніше, та установив для тієї зміни світла влучну теорію (дві звізди, одна ясніша, друга темніша, кружляють довкола себе, менше-більше три дні бачимо яснішу, потім темна звізда пять годин закриває ясну звізду), описав якнайточніше шлях планети Венус перед щитом сонця і цей опис до нині не втратив на науковій вартості — то все це не міг він завдячувати щасливому припадкові.

Рік за роком росла Палічева слава: 1761 р., як хрестив свою дочку, у церковній метрикальній книзі записали: „Іван Юрій Паліч, селянин у Проліц". Чотири роки пізніше при хрещенні сина записали вже „Іван Юрій Паліч, учиться пильно астрономії і розуміється на хліборобстві, мешканець Проліца". В 1771. р. при хрещенні другої дочки записано вже: „Іван Юрій Паліч, знавець астрономії, фізики і хліборобства, почесний член курфірстського саксонського економічного товариства". Так то сталося диво, як на тодішні часи: селянин, який вмів далі дивитися, ніж сягало його поле, не зломився, а ввесь світ признав його заслуги.

*) Курфірсти: у давній Німеччині було 7 князів, які мали право вибирати короля (що звалося по німецьки „кірен"; відси слово „курфірст").

Чим хата багата.

Суддя: Чи обвинувачена признається, що кинула на пана Сеника деревляним тарелем і вдарила цим предметом його в голову?

Обвинувачена: Та не можу перечити...

Суддя: А чи обвинувачена знає, що було на цьому тарелі?

Обвинувачена: Був надпис: „Чим хата багата, тим рада".

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. Братство св. Андрея, від. 66 У. Н. Союзу в Ню Йорку, на квартальнім мітинґу дня 15. квітня ухвалено, що в місяцях травні, червні і липні будемо приймати нових членів у віці від 18 до 50 літ без вступного і до У. Н. Союзу згідно зо статутом. Збори відбуваються кожного місяця в першу пятницю по 10. на 406 E. 67 вул. у Ню Йорку, в годині 8. Зголоситися можна до секретарів в кожнім часі, до: Л. Фединяк, 1443 York Ave., N. Y.; І. Буґера, 2132 — 36 St., Astoria, L. I., N. Y.; К. Верескла, 781 E. 161 St., Bronx, N. Y.; С. Луців, 335 E. 6 St., New York. — Ів. Буґера, рек. секр.

ПРОФ. ПІКАР ІДЕ 10,000 М. ПІД МОРЕ.

Бельґійське Т-во наукових дослідів, що сфінансувало попередні перелети до стратосфери проф. Пікара й Колинса, виасиґнувало цими днями фонди проф. Пікарові на переведення дослідів, наскільки його плян — поїхати 10,000 м. під море — реальний.

Дурні мають щастя.

Він: „Я мусів бути безнадійно дурний, що з тобою повінчався".

Вона: „Я теж так думаю. Але дурні мають все найбільше щастя!"

Любляться.

— Як же вам живеться? Любитеся?...

— Так...

— Бо я чула...

— ...Любимося. Він любить себе, а я люблю себе...

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ. (136)

В моменті, коли Кавандаванда немов скажений з люти, що Оґдлі втручався в його справи, переходив коридор, Ідені підійшов до нього і вказав на схопленого Сборова. „Замкни його, а я завтра з ним поговорю", зверещав розлючений Кавандаванда. Ідені послухав його і запровадив Сборова до келії, що випадково прилягала до тої келії, в якій була Джейн.

Коли на коридорі втихло, Оґдлі промовив півголосом до Джейн: „Я тепер сховаюся, а коли надійде ніч, я по тебе прийду". „Але ти мусиш взяти також Анету", промовила Джейн. Оґдлі тільки застогнав. Він знав, що викрадати Анету значило подвійно наражуватися на небезпеку.

Сборов, знайшовшися сам у келії, почав кидатися по всіх кутах і шукати виходу. Він був напівпритомний. Проте він інстинктовно шукав якогось порятунку. Джейн зачула його шамотіння, але вона не знала, від кого вони походять. Вона була переконана, що там є Анета. Тому тихцем підійшла до дверей, що лучили її келію з сусідною, і відімкнула замок.

Опісля почала поволі відхиляти двері. Та коли відхилила зовсім двері, то на порозі побачила фіґуру, від виду якої малощо не зімліла. Це був Сборов, з обличчям божевільного. Коли він побачив Джейн, його очі набрали якоїсь звірячої люти. Його уста викривились у зловіщу усмішку і по кількох хвилинах стриму він хижо кинувся до Джейн.